ופיו מצופה זהב: והתניא [א]ציפהו זהב במקום הנחת פיו פסול שלא במקום הנחת פיו כשר אמר אביי כי תנן נמי מתניתין שלא במקום הנחת פה תנן: ושתי חצוצרות מן הצדדים: ותרי קלי מי משתמעי והתניא [א] [1]זכור [2]ושמור בדיבור אחד נאמרו מה שאין הפה יכולה לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע לכך מאריך בשופר למימרא דכי שמע [ב]סוף תקיעה בלא תחילת תקיעה יצא וממילא תחילת תקיעה בלא סוף תקיעה יצא ת"ש תקע [ג]בראשונה ומשך בשניה כשתים אין בידו אלא אחת אמאי תיסלק ליה בתרתי פסוקי תקיעתא מהדדי לא פסקינן ת"ש [ד]התוקע לתוך הבור או לתוך הדות או לתוך הפיטס אם קול שופר שמע יצא ואם קול הברה שמע לא יצא אמאי ליפוק בתחילת תקיעה מקמי דליערבב קלא °אלא תרתי קלי מחד גברא לא משתמעי מתרי גברי משתמעי ומתרי גברי מי משתמעי והא תניא [ב] [ה]בתורה אחד קורא ואחד מתרגם [ג]ובלבד שלא [ו](יהו שנים קורין) ושנים מתרגמין הא לא דמיא אלא לסיפא [ד]בהלל [ה]ובמגילה אפילו עשרה קורין אלמא כיון דחביב יהיב דעתיה הכא נמי כיון דחביב יהיב דעתיה ושמע אלא למה מאריך בשופר לידע שמצות היום בשופר: ובתעניות בשל זכרים כפופין ופיו מצופה כסף: מאי שנא התם דזהב ומ"ש הכא דכסף איבעית אימא כל בינופיא דכסף הוא דכתיב [3]עשה לך שתי חצוצרות כסף ואיבעית אימא [ז]התורה חסה על ממונן של ישראל התם נמי נעביד דכסף אפילו הכי כבוד יו"ט עדיף רב פפא בר שמואל סבר למיעבד עובדא כמתניתין אמר ליה רבא [ו]לא אמרו אלא במקדש תניא נמי הכי במה דברים אמורים במקדש אבל בגבולין מקום שיש חצוצרות אין שופר מקום שיש שופר אין חצוצרות וכן הנהיג רבי חלפתא בציפורי ורבי חנניא בן תרדיון בסיכני וכשבא (א) דבר אצל חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית בלבד אמר רבא ואיתימא רבי יהושע בן לוי מאי קראה דכתיב [4]בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה' לפני המלך ה' הוא דבעינן חצוצרות וקול שופר אבל בעלמא לא: שוה היובל לר"ה לתקיעה ולברכות כו': א"ר שמואל בר יצחק כמאן מצלינן האידנא זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון כמאן כרבי אליעזר דאמר [ח]בתשרי נברא העולם מתיב רב עינא שוה יובל לר"ה לתקיעה ולברכות והא איכא זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון דבר"ה איתא וביובל ליתא כי קתני אשארא רב שישא בריה דרב אידי מתני הכי א"ר שמואל בר יצחק הא דתנן שוה היובל לר"ה לתקיעה ולברכות כמאן דלא כרבי אליעזר דאי רבי אליעזר כיון דאמר בתשרי נברא העולם הא איכא זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון דבר"ה איתא וביובל ליתא כי קתני אשארא: **מתני'** [ט]שופר שנסדק ודבקו פסול [ח]דיבק שברי שופרות פסול

ניקב

ופיו מצופה זהב כו' במקום הנחת פה פסול. שהתקיעה בזהב ולא בשופר: **לכך מאריך בשופר.** מילתא הוא: **וממילא כו'.** דמה לי סוף בלא תחילה ומה לי תחילה בלא סוף ומשום דבעי לאותובי אתרוייהו דייק הכי דיוקא: **תקע בראשונה.** בפשוטה שלפני התרועה: **ומשך בשניה כשתים.** לפי שהיה צריך לתקוע כאן ב' תקיעות רצופות אחת לפשוטה לאחריה דמלכיות ואחת לפשוטה לפניה דזכרונות: **בור ודות** חדא נינהו ט) אלא שהבור בחפירה והדות בבניין על הקרקע ניסטרנ"א בלע"ז: **פיטס.** חבית גדולה פונטו"ן בלע"ז: **מחד גברא.** דומיא דזכור ושמור: **הא לא דמיא.** הא מילתא דשופר לא דמיא אלא לסיפא: **י' קורין.** וי' קולות יש כאן שאי אפשר להם לצמצם דיבורם בתיבה אחת שלא יהא אחד לאחור ואחד לפנים: **דחביבה עליה.** חדשה היא לו: **התורה חסה.** דכתיב (ויקרא יד) וצוה הכהן ופנו את הבית שלא יטמאו כלי חרס שבתוכו שאין להם טהרה במקוה: **למיעבד עובדא.** בחצוצרות ושופר: **מקום שיש שופר.** כגון ר"ה ויובל: **מקום שיש חצוצרות.** כגון תעניות: **וכן הנהיג.** כמשנתינו שופר וחצוצרות: **בשערי מזרח ובהר הבית.** חדא מילתא היא בשערי מזרח בהר הבית וי"א בשערי מזרח בעזרת נשים: **מתני' שופר שנסדק ודבקו.** בדבק שקורין גלו"ד: **פסול.** דהוה ליה כשני שופרות:

גמ'

בתורה אחד קורא. פירוש לבדו ואחרי כן המתרגם מתרגם לבדו ולא שנים קורין יחד ומתרגמין יחד:

אבל שנים לא. והא דאמרינן בפ"ק דב"ב (דף טו. ושם) שמונה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותם לא שלא יקרא אחר עמו דא"כ כל התורה נמי אלא שלא יחלקום לשנים זה ארבעה וזה ארבעה ומה שנוהגין לקרות שנים בתורה סמכו אמתני' דפרק בתרא דבכורים י) (משנה ז) דתנן בראשונה כל מי שיודע לקרות קורא וכל מי שאינו יודע לקרות מקרין אותו נמנעו מלהביא בכורים התקינו שיהיו מקרין את מי שהוא יודע ואת מי שאינו יודע:

במאן מצלינן זה היום תחלת מעשיך. תימה הא קי"ל כרבי יהושע כדאמרינן בפ"ק (דף יב.) לתקופה כר' יהושע ואומר ר"ת דקי"ל כרב עינא דפריך משוה יובל ורב עינא ה"ק והא איכא זה היום תחלת מעשיך דאיתיה בר"ה השנה וליתיה ביובל אלא ודאי הא דאמרינן ליה לאו משום בריאתו של עולם אלא משום תחלת מעשה דין שהעולם נדון בו להתקיים או לאו וזה שייך נמי ביוה"כ דיובל דהוקש לר"ה כדלקמן בפרק בתרא (דף לג.) כ)(אבל בשאר יומי לא) ואע"ג דמשני ליה שפיר רב עינא לא הדר ביה ומיהו לאידך לישנא קשיא דקאמר מתני' דלא כר"א הוה ליה לשנויי דזה היום תחלת מעשיך לאו אבריאת עולם קאי ומה שיסד ר"א הקליר בגשם דשמיני עצרת כר"א דאמר בתשרי נברא העולם ובשל פסח יסד כר' יהושע אומר ר"ת דאלו ואלו דברי אלהים חיים ואיכא למימר דבתשרי עלה במחשבה לבראות ולא נברא עד ניסן ודכוותה אשכחן בפרק עושין פסין (עירובין דף יח. ושם) גבי אדם שעלה במחשבה לבראות שנים ולבסוף לא נברא אלא אחד:

במאן דלא כר' אליעזר. תימה הא ע"כ לא שוו לכל מילי דהתניא לקמן בפרק בתרא (דף ל.) שוה יובל לר"ה לתקיעה ולברכות אלא שביובל תוקעין בין בב"ד שקדשו את החדש בין בב"ד שלא קדשו את החדש וכל יחיד ויחיד חייב לתקוע:

שופר שנסדק ודבקו פסול. פי' בקונטרס דהוה ליה כשני שופרות משמע שר"ל שנסדק לגמרי שנחלק לב' חתיכות שאם היה מחובר מצד אחד אין זה שני שופרות ותימה דאם נחלק לגמרי היינו דבק שברי שופרות ולכך נראה דנסדק מצד אחד לארכו על פני כולו ולפי שאין שם שופר עליו וכ"ש דבק שברי שופרות אלא זו ואין צריך לומר זו קתני א"נ יותר סופו להפרד כשנסדק מצד אחד ודבקו משאם עשה שופר אחד של חתיכות והוי שם שופר עליו טפי קא משמע לן ודבק שברי שופרות נמי לא מיפסיל מטעם שנים ושלשה שופרות אלא דאין זה קרוי שופר אי נמי משום דכתיב (ויקרא כה) והעברת דלך העברתו כי היכי דפסלינן הפכו ותקע בו משום דבעינן דלך העברתו ואפילו נפסל מטעם משום שנים ושלשה שופרות אין קשיא כלום:

ניקב

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"א מהלכות שופר הלכה ו טוש"ע א"ח סי' תקפו סעיף טז:
יד ב ג מיי' פי"ב מהל' תפלה הלכה יא טור ש"ע א"ח סי' קמא סעיף ג:
טו ד טוש"ע א"ח סי' תפח סעיף ב וסי' תרמד סעיף ב:
טז ה מיי' פ"ב מהלכות מגילה הלכה ז טור ש"ע א"ח סי' תרצ ס"ב:
יז ו מיי' פ"א מהלכות תענית הלכה ד:
יח ז מיי' פ"א מהלכות שופר הלכה ה סמג עשין מב טוש"ע א"ח סי' תקפו סעיף ח:
יט ח מיי' וסמג שם טוש"ע שם סעיף י:

◆

לעזי רש"י

ציישטרנ"א [אישקריינ"א]. מרתף.
פונטו"ן. חבית גדולה.
גלו"ד. דבק חזק.

◆

רבינו חננאל

ופיו של שופר מצופה זהב. ואוקימנא שלא במקום הנחת פה, אבל במקום הנחת פה פסול הוא אותו השופר. ושתי חצוצרות מן הצדדין כו'. ואקשינן ותרי קלי מי משתמעי, כלומר איפשר לאדם לשמוע שני קולות בבת אחת, והתניא שמור וזכור בדבור אחד נאמרו מה שאין הפה יכול לדבר ולא אוזן יכול לשמוע, ופרקינן לכך מאריך בשופר כדי לצאת החובה בקול השופר. ואקשינן הנה א) כיון שהאריך בשופר סוף תקיעה יצא בלא תחלת תקיעה, למימרא דשמע סוף תקיעה בלא תחלת תקיעה יצא, והתנן תקע בראשונה ומשך בשניה כשתים אין בידו אלא אחת. פירוש, תקע תר"ת תקיעה תרועה תקיעה ועוד רוצה להתחיל תר"ת אחר, נמצא תקיעה של סוף תר"ת הראשון ותקיעה שהיא התחלת תר"ת השני סמוכות להדדי. עכשיו אם משך בסוף התקיעה האחרונה שבתר"ת הראשון כשיעור ב' תקיעות אין בידו אלא אחת, כי אין מפסיקין הסוף מן [ה]התחלה ולא עלה בידו אלא תר"ת אחת. ופרקינן פסוקי תקיעתא חדא לתרתי לא פסקי. ולעולם שמע תחלת תקיעה בלא סוף תקיעה, או סוף תקיעה בלא תחלת תקיעה יצא. ויש אומרים היה צריך תר"ת ותקע תקיעה ומשך בתרועה כדי תרועה ותקיעה, אין בידו אלא תקיעה אחת. ותלמוד ארץ ישראל מסייע לזה הפירוש. ת"ש התוקע לתוך הבור או לתוך הדות כו'. ושנינן תרי קלי מחד, כגון שמור וזכור שנאמרו מפי הגבורה תרי כחדא לא משתמעי אלא הני כאות ומופת, אבל תרי קלי מתרי משתמעי, כדתניא בהלל ובמגילה אפי' י' קורין וי' מתרגמין, אלמא כיון דחביב עליה יהיב דעתיה ושמע. הכא נמי גבי שופר וחצוצרות יהיב דעתיה ושמע. וא"כ למה מאריך בשופר להודיע שמצות היום בשופר. ש"מ דשופר ביד אחד וחצוצרות ביד אחרים ותוקעין בהן. והני מילי במקדש, כדתניא בר"א במקדש אבל בגבולין מקום שיש שופר אין בו חצוצרות ומקום שיש חצוצרות אין שופר כו', מהאי קרא בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה', [לפני המלך ה'] בעינן בחצוצרות וקול שופר אבל בגבולין לא. שוה יובל לר"ה לתקיעה ולברכות. פי', בעינן ט' תקיעות וברכות מלכיות וזכרונות ושופרות ב), כך מתפללין ביוה"כ. כמאן מצלינן בר"ה זה היום תחלת מעשיך, כר' אליעזר דאמר בתשרי נברא העולם. ומותבינן והא תנן שוה יובל לר"ה לתקיעות ולברכות, והאיכא זה היום תחלת מעשיך. ר' יהודה אומר בראש השנה תוקעין בשל זכרים וקיי"ל כוותיה. [מתני'] שופר שנסדק ודבקו פסול כו'.

מסורת הש"ס

א) [שבועות כ:], ב) [לקמן כח.], ג) [לקמן כח. לג:], ד) לקמן כח., ה) מגילה כא:, ו) [צ"ל יהא אחד קורא כך איתא במגילה], ז) [יומא לט. מד: מנחות עו: פו: פח: פט. חולין פט: שם.], ח) [לעיל ח. י: ע"ז ח.], ט) [ב"ב סד.], י) מכאן דליה שפרק אנדרוגינוס אינו מן המשנה ודלא כפת"ג עי' בהגהת מהגרי"ב סוף בכורים. כ) בת"י ליתא.

◆

תורה אור השלם

1. זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: שמות כ ז
2. שָׁמוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ: דברים ה יא
3. עֲשֵׂה לְךָ שְׁתֵּי חֲצוֹצְרֹת כֶּסֶף מִקְשָׁה תַּעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לְךָ לְמִקְרָא הָעֵדָה וּלְמַסַּע אֶת הַמַּחֲנוֹת: במדבר י ב
4. בַּחֲצֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר הָרִיעוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ יְיָ: תהלים צח ו

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ור"ח בן תרדיון בסיכני וכשבא הדבר אצל חכמים:

◆

גליון הש"ס

גמ' אלא תרתי קלי כו' מתרי גברי. עי' סוטה דף לט ע"ב תד"ה עד שיכלה:

◆

מוסף רש"י

תקע בראשונה. פשוטה שלפני התרועה תקע כדרכה (לקמן לג:) פשוטה שלפני תרועת המלכיות (לקמן כח.) ומשך בשניה. תקיעה של אחר התרועה משך כשתים לצאת בה ידי שתים, שהיה צריך לעשות זו אחר זו, פשוטה שלאחריה דמלכיות ופשוטה שלפניה דזכרונות (לקמן לג:) ונתכוין לצאת בה אף ידי פשוטה שלפני תרועת הזכרונות שעתיד עליו לתקוע תיכף לזו (לקמן כח.) אין בידו אלא אחת. דפסוקי תקיעה אחת לשתים לא מפסקינן (לקמן לג:). אם קול שופר שמע. בלא קול הברה (לקמן כח.). ואם קול הברה שמע. עם קול השופר (שם). ובלבד וכו' ושנים מתרגמין. וכל שכן שאין שנים קורין וטעמא משום דתרי קלי לא משתמעי (מגילה כא.). התורה חסה על ממונן של ישראל. כתורת כהנים נפקא לן מוצוה הכהן ופנו את הבית בטרם יבא הכהן לראות את הנגע ולא יטמא וגו' (ויקרא יד) אמר ר' מאיר וכי מה מטמא לו שאמרה תורה להמתין שלא יראה הכהן את הנגע ולא יאמר טמא עד שיהא הכלים נפנין, ואי"ת כלי עליו בגדיו ומתכת, מטבילן והם טהורים, ועל מה חסה תורה על כלי חרס ופכו, שאין להן טהרה אלא שבירה, וכל כך חסה תורה על ממונו של צרי עין (שהרי נגעת באה עליו בעבור שהוא צר עין כדאיתא בערכין והא אמר לו הבית, מפי' מהרש"ל) ק"ו על ממונן של צדיקים (חולין פט: ובע"י יומא לט.).

א) לכאורה צ"ל כיון דמה שמאריך בשופר אינו אלא סוף תקיעה וכו'. ב) אולי צ"ל זכרונות ושופרות שמתפללין בר"ה כך מתפללין.